

Nr 64

Utlåtande i anledning av väckta motioner om viss översyn av lotteriförordningen.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 454 i första kammaren av herr *Hellebladh m. fl.*, samt nr 558 i andra kammaren av herr *Hansson* i Önnarp m. fl.

I motionerna, vilka är likalydande, har framhållits, att en ny lotttyp, s. k. kvicklott, under senare år kommit i bruk, men att de myndigheter, som har att pröva ansökningar om tillstånd till lotteri, visat en viss osäkerhet, huruvida dylika lotterier bör tillåtas. I anledning därav har motionärerna hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om »prövning av lotteriförordningen» i syfte att möjliggöra användning av kvicklott.

Beträffande de skäl motionärerna åberopat till stöd för sin hemställan får utskottet, i den mån redogörelse därför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 558.

Över motionerna har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande från överståthållarämbetet, varjämte yttrande på utskottets begäran avgivits av Föreningen Sveriges landsfiskaler. Redogörelse för yttrandena kommer att lämnas i det följande.

Gällande bestämmelser

Rätten att anordna lotteri regleras i *lotteriförordningen den 19 maj 1939*. Enligt 1 § förordningen får lotteri om penningar eller penningars värde icke utan tillstånd av Kungl. Maj:t anordnas för allmänheten i andra fall eller i annan ordning än som stadgas i förordningen.

Såsom lotteri anses enligt paragrafen varje företag, i vilket efter lottning, gissning, vadhållning eller jämförlig av slumpen helt eller delvis beroende anordning kan av en eller flera deltagare erhållas vinst till högre värde än det, som erhålles av varje deltagare. Marknads- och tivolinöjen, såsom mekaniska spelapparater, ringkastningsanordningar och skjutbanor, vilka är förenade med vinstmöjligheter som nu sagts, skall betraktas såsom lotterier oavsett företagets beskaffenhet i övrigt.

Enligt 2 § och 3 § a) förordningen kan lotteri i vissa fall få anordnas efter anmälan hos polismyndighet. Enligt 2 §, som närmast har avse-

ende å smärre lotterier av typen tivolinöjen, gäller såsom förutsättning att lotteriet anordnas i samband med offentlig nöjeställning eller tillställning till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål, att lotteriet bedrivs allenast inom för tillställningen avsett område, att vinsterna uteslutande utgöres av varor eller av anvisningar, gällande såsom betalningsmedel allenast inom nämnda område, att vinstvärden och insatser icke överstiger vissa angivna belopp samt att vinstfördelning äger rum i omedelbar anslutning till deltagande i lotteriet.

Enligt 3 § a) må lotteri, i vilket insatser och vinster är till antal och storlek bestämda enligt uppgjord plan, oaktat de i 2 § angivna förutsättningarna icke är för handen, anordnas efter anmälan hos polismyndighet under förutsättning att lotteriet anordnas i samband med tillställning till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål, att lotteriet bedrivs allenast inom för tillställningen avsett område, att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöres av penningar eller värdepapper, att behållningen i lotteriet uteslutande användes för det ändamål, till vars förmån den tillställning äger rum i samband varmed lotteriet är anordnat, samt att anmälan icke avsett anordnande vid samma tillställning av lotterier med insatser till högre sammanlagt belopp än 3 000 kronor.

I 3 § b) och c) öppnas möjligheter att efter tillstånd anordna lotteri, i vilket insatser och vinster är till antal och storlek bestämda enligt uppgjord plan. Sälunda gäller enligt b) för annan ort än Stockholms stad att polismyndigheten kan ge tillstånd till lotteri, under förutsättning att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller till svenska konstidkares understöd och uppmuntran, att lotteriet bedrivs allenast inom polismyndighetens förvaltningsområde, att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöres av penningar eller värdepapper, samt att insatserna icke uppgår till högre sammanlagt belopp än 5 000 kronor. Enligt c) kan länsstyrelse meddela lotteritillstånd under förutsättning att lotteriet anordnas till förmån för välgörande, kulturellt eller allmännyttigt ändamål eller till svenska konstidkares understöd och uppmuntran, att lotteriet bedrivs allenast inom länet, att vinsterna icke till större del än som motsvarar därå belöpande skatt utgöres av penningar eller värdepapper, samt att insatserna, stämpelavgift däri ej inbegripen, icke uppgår till högre sammanlagt belopp än 50 000 kronor. Från den 1 januari 1961 får lotteri under nämnda förutsättningar anordnas jämväl till förmån för partipolitisk verksamhet.

Lotteriförordningen innehåller icke några bestämmelser om hur lotterna skall vara utformade. Enligt 4 § äger emellertid tillståndsmyndigheten föreskriva de närmare villkor samt meddela de kontroll- och ordningsföreskrifter, vartill omständigheterna kan giva anledning. Detsamma gäller polismyndigheten i fråga om anmälningslotterier. På grund av dessa föreskrifter får vederbörande myndighet anses äga att vid handläggningen av ansökningar till eller anmälningar om lotteri även pröva lämpligheten av den typ av lott, som avses skola komma till användning.

Till ledning för tillståndsmyndigheterna har Kungl. Maj:t den 27 juli 1956 utfärdat vissa *lotteribestämmelser*, vilka i den mån så särskilt föreskrives i vederbörande tillståndsresolution skall gälla som villkor för varu- och tombolalotterier. Bestämmelserna innehåller först vissa gemensamma villkor för varu- och tombolalotterier och därefter särskilda villkor för varulotterier och särskilda villkor för tombolalotterier. De förstnämnda rör bl. a. lotteriets förvaltning, beskaffenheten och värdet av vinsterna samt redovisning för användning av lotteriets behållning. Beträffande varulotterier föreskrives, att varje lottsedel skall innehålla tryckt uppgift om bl. a. dag för dragningen och dag då dragningslista beräknas utkomma, samt att förteckning över vinsterna med uppgift om deras beskaffenhet och värde skall tillhandahållas vid lottförsäljningen. Beträffande tombolalotterier föreskrives, att lotterna skall försälas antingen direkt från tombolahjul eller ock efter rekvisition från lotteriets expedition med posten, varvid lotterna under viss kontroll skall uttagas ur tombolahjulet. Vidare föreskrives, att varje lottsedel skall innehålla uppgift om lottens egenskap av vinst eller nitlott samt att lottsedlarna skall vara hoprullade med texten inåt och förseglade på lämpligt sätt. Därjämte stadgas, att så snart lämpligen kan ske och senast vid lottförsäljningens slut fullständig, i nummerföljd uppsatt förteckning över de å vinstlotterna utfallande vinsterna skall upprättas och tillhandahållas allmänheten.

Kvicklotter

Tillståndslotterier har till för några år sedan huvudsakligen bedrivits i två olika former, varulotterier och tombolalotterier. I de förstnämnda består lotterna av lottsedlar försedda med tryckt uppgift om dag då dragning skall ske. Dragningen verkställs efter lottförsäljningens slut, och genom därefter utgiven dragningslista får allmänheten besked om utfallna vinst. Vid tombolalotterier sker dragningen däremot i förhand. Vinstlotter och nitlotter, vilka alla är av samma beskaffenhet och utseende, hoprullas och förseglas, varefter de blandas i ett tombolahjul. All lottförsäljning sker därefter direkt från tombolahjulet och allmänheten kan omedelbart vid lottköpet konstatera om vinst utfallit eller ej.

Under senare år har emellertid en tredje form av lotter börjat användas, s. k. kvicklotter, vilka närmast är ett mellanting mellan de tidigare gängse formerna av lotter. Generellt kan sägas att tillvägagångssättet vid kvicklotterierna är följande. Lotten består av en lottsedel å vilkens övre del lottens nummer tryckes och därunder vissa andra uppgifter om lotteriet. Dragning verkställs i förhand i närvaro av lotteriets kontrollant, varpå dragningslistan tryckes på lottsedeln. Stundom anges därvid inte vilken vinst som utfallit utan endast att vinst utfallit. I sådana fall offentliggöres vinstplanen vid lotteriets slut. Lottsedeln tillslutes därefter på visst av statens kriminaltekniska anstalt godkänt sätt. Lottsedlarna försälas till all-

mänheten direkt utan användande av tombolahjul. Avsikten med denna form av lotterier, är att allmänheten redan vid köp av lotter kan få besked om huruvida vinst utfallit eller ej samt att anordnaren av lotteriet slipper att bedriva lottförsäljningen från tombolahjul.

De tillståndsgivande myndigheterna har emellertid ställt sig tveksamma till huruvida lotterier av denna typ bör tillåtas, med följd att vissa meddelat tillstånd och andra icke gjort det. I åtskilliga fall har frågan om tillstånd besvärsvägen förts upp till Kungl. Maj:ts prövning. Kungl. Maj:t har därvid lämnat besvären över avslagna tillståndsansökningar utan bifall. Som motivering härför har åberopats att det beträffande lotterier av ifrågavarande slag icke synes möjligt att anordna fullt tillfredsställande kontroll. Härvid torde ha syftats dels på det förhållandet att lotterna, ehuru dragning sker i förväg, inte säljes från tombolahjul och dels att lotterna efter det dragning skett färdigställas i olika etapper och därvid omhänderhas av ett flertal personer å skilda platser, distributionspersonal, tryckeripersonal, förseglingspersonal o. s. v.

Motionärerna anser, att kvicklotter på ett bättre sätt än vanliga lottsdelar tillgodoser den lottköpande allmänhetens rätt. I lotterier där dragningen sker i efterhand kan ofta mycket lång tid förflyta mellan lottköpet och publicerandet av dragningslistan. Vissa svårigheter föreligger också att på ett tillfredsställande sätt kungöra dragningsresultatet. Allmänheten kan därför riskera att antingen inte få reda på dragningen eller också av olika anledningar förlora sin lottsedel innan dragningen sker. I båda fallen går lottköparen miste om rätten till en eventuell vinst. *Motionärerna* framhåller, att dessa nackdelar skapar olust hos allmänheten och att det därför är förknippat med stora svårigheter att få avsättning för lottsdelar av traditionell typ.

Remissyttrandena

Remissinstanserna redovisar delade meningar beträffande motionerna.

Överståthållarämbetet anser, att anledning icke föreligger att principiellt motsätta sig användning av kvicklotter, åtminstone icke då det gäller mindre lotterier. Ämbetet har under senare tid på försök lämnat tillstånd till dylika lotterier, och erfarenheterna därav har i stort sett varit goda. Kwicklotterna har enligt ämbetet dock den svagheten, att de lätt — även helt oavsiktligt — kan bli märkta på sådant sätt att vinstlotter kan skiljas från övriga lotter. Risken för sådan märkning kan förmodas bli större, därest den på lottsdeln tryckta dragningslistan anger icke blott vilka lotter som är vinstlotter utan även vilken vinst, som utfaller på respektive lott. Ämbetet anser, att dylik förhandsdragning beträffande vinsterna i regel icke bör tillåtas och har icke heller självt lämnat medgivande till ett sådant förfarande. Avslutningsvis anför ämbetet, att lotteriförordningen icke torde lägga något hinder i vägen för vederbörande myndighet att medgiva

användning av kvicklotter. Någon ändring av förordningen synes därför icke påkallad.

Föreningen Sveriges landsfiskaler avstyrker motionen. Föreningen anser, att kravet på effektiv kontroll icke kan tillgodoses i fråga om kvicklotter. Det torde därför enligt föreningens mening vara felaktigt att påstå att man med denna lotteriform skulle tillgodose allmänhetens rätt på ett bättre sätt än med andra former av lotteri. I likhet med överståthållarämbetet framhåller föreningen, att en ändring av gällande praxis icke kan åstadkommas genom ändring i lotteriförordningen, eftersom denna icke närmare anger vilka lotteriformer, som är tillåtna eller icke tillåtna.

Utskottet

Rätten att anordna lotteri regleras i lotteriförordningen den 19 maj 1939. Av denna framgår, att lotteri — bortsett från vissa mindre lotterier, som äger rum i samband med särskilda tillställningar — som regel icke får anordnas utan tillstånd av myndighet. Tillstånd får lämnas endast under i förordningen angivna förutsättningar. Jämlikt 4 § äger myndigheten därvid föreskriva de närmare villkor samt meddela de kontroll- och ordningsföreskrifter, vartill omständigheterna kan ge anledning. I förevarande motioner framhålles, att det under senare tid kommit i bruk en ny typ av lotter, s. k. kvicklotter, men att de tillståndsgivande myndigheterna ställt sig tveksamma till huruvida lotterier med dylika lotter bör tillåtas. Motionärerna har därför hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla »om prövning av lotteriförordningen» i syfte att möjliggöra anordnande av lotteri med sådana lotter.

Lotteriförordningen innehåller icke några bestämmelser, som reglerar arten och beskaffenheten av lotterna. Med stöd av ovannämnda stadganden i 4 § får emellertid de tillståndsgivande myndigheterna anses ha att vid handläggningen av ansökningar om lotteritillstånd pröva även lämpligheten av den typ av lotter, som i varje särskilt lotteri avses skola komma till användning. Medan vissa myndigheter vid sådan prövning godtagit kvicklotter, har andra funnit sig icke kunna acceptera dem. I åtskilliga fall har frågan besvärvägen förts under Kungl. Maj:ts prövning. Kungl. Maj:t har därvid vägrat tillstånd till lotterier med dylika lotter, när det icke synts möjligt att beträffande sådana lotterier anordna fullt tillfredsställande kontroll. Härvid torde främst ha avsetts, dels att lotterna, ehuru dragning sker i förväg, försäljes direkt till allmänheten utan användande av tombolahjul och dels att de färdigställes först efter det dragning i lotteriet ägt rum och därvid i etapper, med följd att de omhänderhaves av ett flertal personer å skilda platser.

Utskottet delar den av motionärerna uttalade uppfattningen att anordnande av lotteri är en lämplig väg för ideella föreningar och sammanslutningar att erhålla medel för sin verksamhet. I den lottköpande allmänhetens in-

trasse måste emellertid upprätthållas vissa krav på effektiv kontroll över lotterier. Att i lagtexten intaga bestämmelser av kontroll- och ordningskaraktär torde icke vara lämpligt, enär sådana bestämmelser med nödvändighet måste göras detaljerade och med täta mellanrum torde till följd av utvecklingen bli i behov av ändring eller komplettering. Enligt utskottets mening är det därför riktigast att såsom nu sker överlämna åt rättstillämpningen att avgöra vad som ur kontroll- och ordningssynpunkt skall krävas beträffande ett lotteri. Med hänsyn härtill finner utskottet icke skäl att tillstyrka bifall till motionärernas yrkande.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att förevarande motioner, I: 454 och II: 558, icke måtte
föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 november 1960

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel Svensson, fru Carlqvist, herrar Birke, Åkesson, Thorsten Larsson och fröken Nordström;

från a n d r a kammaren: fröken Wetterström, herr Odhe*, fru Eken-dahl*, herr Bengtsson i Varberg, fröken Höjer, herrar Wahrendorff*, Fredriksson och Anderson i Sundsvall.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Thorsten Larsson*.